

האולימפיאדה בלשון עברית לנוער

של החוג ללשון העברית וארגון המתמטיקאי הצעיר

תשפ"ב

שאלון הגמר

כיתה י'-י"ב

הנחיות: קראו את השאלות בקפידה. יש לכתוב את התשובות על דפי השאלונים בכתב ברור. בסוף השאלון מצורפים דפי טיוטה.

מותר להשתמש בעט או בעיפרון. למעט בשאלה על שמות החיות, לא יירדו נקודות בגלל תשובה מוטעית.

1. קניתי פתיתונים. לאן פניי מועדות?

- א) להכין ארוחת צוהריים
- ב) למסיבה
- ג) לחופשה
- ד) למבחן
- ה) לטיסה ארוכה

2. מה המילה שהאקדמיה ללשון העברית קבעה לאחרונה שהיא גם זכר וגם נקבה? _____

3. מה המילה שקבעה האקדמיה לסלבריטי? _____

4. מה המילה שקבעה האקדמיה לפאזל? _____

5. מה המילה שקבעה האקדמיה לשמפו? _____

6. מה המילה שקבעה האקדמיה ללוגו? _____

7. אם תשאלו דוברי עברית מדוע נקרא יורד ים בשם מֶלַח, יענו רבים כי המֶלַח נקרא כך על שום המֶלַח שנמצא בים. ואולם למעשה, אין כל קשר בלשוני בין מֶלַח לבין מֶלַח, והמילה מֶלַח יסודה בשומרית.

השפה השומרית, שאיננה שפה שמית, שימשה בדרום מסופוטמיה (אזור עיראק של היום). שמות עצם רבים בשומרית מורכבים מצירופי מילים. בגלל הקרבה הגאוגרפית הושפעה האכדית מהשומרית בהיבטים שונים, ובתיווכה של הארמית, התגלגלו מילים אחדות גם לעברית.

על פי רשימת המילים הנתונה, מדוע באמת נקרא כך המֶלַח? נמקו את תשובתכם על סמך הדוגמאות:

ארמון (בית גדול)	e-gal
ספינת משא (ספינה גדולה)	ma-gal
עז בוגרת (עז גדולה)	gud-gal
רועה צאן (הנוהג את הצאן)	gud-laḥ
?	ma-laḥ

נימוק:

---

8. שווא נח נהגה בלא תנועה (למשל: נִזְכּוֹר, רִצְפָּה). את השווא הנע יש להגות בתנועה.

השווא נע במקרים הבאים:

- (א) שווא בראש מילה, למשל רָאָה.
- (ב) שווא באות דגושה באמצע המילה, למשל סָפְרוּ.
- (ג) השווא השני מבין שני שוואים רצופים, למשל פְּרָנְגוּל.

בכל תו מוזיקלי יש תנועה (a, e, i, o, u), ושווא נע מציין תנועת e. שני תווים מוזיקליים חולקים תנועה אחת רק אם מתוחה ביניהם קשת (הקשת צבועה באדום).

פְּרָ - עֵכְ   פְּרָ - עֵכְ

להלן משפט מוזיקלי ("פראזה"):

איזה משפט מבין המשפטים הבאים מתאים לפראזה שלעיל? נמקן.

- (א) כִּי אֶשְׁמְרָה שְׁבֹת אֵל יִשְׁמְרֵנִי
- (ב) פְּרָחִים יִלְקְטוּ לְזֹר
- (ג) פֶּלֶס וְסִלְל מְסִלַּת הַדְּרֹר
- (ד) אֹר פְּבִית פְּנִימָה
- (ה) יוֹם חֲדָשׁ מְאִיר פְּנִים
- (ו) עַל רֹאשׁ הַגָּב בּוֹעֵר הַכּוֹבֵעַ

נימוק:

---

9. איזו מילה יוצאת דופן מבחינת הכתיב? נמקו את בחירתכם.

(א) Night

(ב) לָכוֹן

(ג) צֵאן

(ד) Know

(ה) נְמַצְאָה

נימוק:

---

10. אם הכרתי את המילים גִּזְבָּר, אֶחָשְׁדָּרְפֹּן, דָּת, סביר להניח שחייתי בארץ בתקופת:

(א) דוד המלך

(ב) השלטון הפרסי

(ג) הכיבוש האשורי

(ד) עבדות בני ישראל במצרים

11. אחד מחוקי הניקוד בעברית בתימינו הוא לסמן דגש באותיות בג"ד כפ"ת כאשר הן מופיעות בראש מילה, לדוגמה: פוכב, פרצוף, גג, דָּלַת.

בעברית של ימי התנ"ך, חוק בג"ד כפ"ת בראש מילה היה שונה, לדוגמה:

(א) "וַיְהִי־עָרֵב וַיְהִי־בֹקֶר, יוֹם אֶחָד" (בראשית, א' ה')

(ב) "אַךְ אֶת־מִטָּה לְוִי לֹא תִפְקֹד, וְאֶת־רֵאשִׁים לֹא תִשָּׂא" (במדבר, א' מט)

(ג) "וְאֵלֶּה פְּקוּדֵי הַלְוִי לְמִשְׁפַּחְתָּם" (במדבר, כ"ו כז)

(ד) "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם, אִם־יַעֲבְרוּ בְנֵי־גֹד וּבְנֵי־רְאוּבֵן אִתְּכֶם אֶת־הַיַּרְדֵּן כְּלִי־חַלְוִיץ לְמַלְחָמָה לְפָנַי ה', וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ, לְפָנֵיכֶם־וַיִּנְתְּתֶם לָהֶם אֶת־אָרֶץ הַגִּלְעָד, לְאַחֲזָהּ. וְאִם־לֹא יַעֲבְרוּ חַלּוּצִים אִתְּכֶם, וְנִאֲחָזוּ בְּתֹכְכֶם בְּאָרֶץ פְּנֵעוֹ" (במדבר, ל"ב כט-ל)

(ה) "וַיְהִי דָוִד לְכָל־דָּרְכּוֹ מִשְׁפִּיל וַיְהִיֵּה עֵמוֹ" (שמואל א, י"ח יד)

שאלות:

11.1. על בסיס הדוגמאות לעיל, נסו לנסח את הכלל לניקוד אותיות בג"ד כפ"ת בראש מילה בתנ"ך: מתי יש לנקד אותן בדגש ומתי לא?

תשובה:

11.2. הקיפו את אותיות בג"ד כפ"ת שיש לסמן בהן דגש בראש מילה על פי הכלל התנ"כי:

כמו כן אדם דו פרצופי יוצר אי בהירות בפענוח תכונותיו.

12. לפנינו שבע מילים בשפת ארץ מומבו-יומבו:

arafam, pat, muksal, patam, arafama, muksalam, pate

תרגום המילים בסדר אקראי הוא:

אופה, תספורת, ספר, מאפיה, סופר, עוגה, תספורות.

א) התאימו את המילים בשפת ארץ מומבו-יומבו לתרגומיהן לעברית ונמקו את תשובתכם.

pate	patam	pat	arafama	Arafam	muksal	muksalam

נימוק:

ב) תרגמו לעברית את המילים הבאות:

_____ :muksale

_____ :araf (יש לנקד)

ג) תרגמו לשפת ארץ מומבו-יומבו:

_____ :מספחה

_____ :עוגות

13. צְדָפָת עֲנַק נחשבת לַצְדָפָה הגדולה בעולם. הַצְדָפּוֹת ממין זה יכולות להגיע למשקל של 200 ק"ג, ויש שהגיעו אף ל-340 ק"ג. צְדָפּוֹת הענק נפוצות בעיקר בשוניות אלמוגים רדודות באזורים טרופיים, אך אפשר למצוא אותן גם בשוניות האלמוגים באילת.

המילים "צְדָפָה" ו"דְנִשָּׁה" שקולות במשקלים אחים ונטייתן דומה. לפי מידע זה, מהי האפשרות הנכונה?

- (א) במכונית בעלת הילוכים אוטומטיים יש שתי דְנִשּׁוֹת: דְנִשָּׁת האצה ודְנִשָּׁת בלם. במכונית בעלת הילוכים ידניים יש דְנִשָּׁה נוספת.
- (ב) במכונית בעלת הילוכים אוטומטיים יש שתי דְנִשּׁוֹת: דְנִשָּׁת האצה ודְנִשָּׁת בלם. במכונית בעלת הילוכים ידניים יש דְנִשָּׁה נוספת.
- (ג) במכונית בעלת הילוכים אוטומטיים יש שתי דְנִשּׁוֹת: דְנִשָּׁת האצה ודְנִשָּׁת בלם. במכונית בעלת הילוכים ידניים יש דְנִשָּׁה נוספת.
- (ד) במכונית בעלת הילוכים אוטומטיים יש שתי דְנִשּׁוֹת: דְנִשָּׁת האצה ודְנִשָּׁת בלם. במכונית בעלת הילוכים ידניים יש דְנִשָּׁה נוספת.
- (ה) במכונית בעלת הילוכים אוטומטיים יש שתי דְנִשּׁוֹת: דְנִשָּׁת האצה ודְנִשָּׁת בלם. במכונית בעלת הילוכים ידניים יש דְנִשָּׁה נוספת.

14. "ברכה לבטלה" – ניב שמקורו בספרות ההלכה.

איזה מהמשפטים הבאים מבטא את ההפך ממשמעותו של הניב:

- (א) תמר שמחה שהמורה ברכה ביטלה את השיעור.
- (ב) תמר התאמנה שעות מרובות בסטודיו לבלט; בריקוד הסולו שלה עמד הקהל על רגליו והריע דקות ארוכות.
- (ג) תמר שיננה היטב את שירי ביאליק לקראת המבחן בספרות, אבל כל השאלות במבחן עסקו בשירת ימי הביניים.
- (ד) אביה של תמר ניקה את החלונות לקראת פסח, אך ביום שלמוחרת ירד גשם, והחלונות שבהקו בניקיונם, התכסו שוב באבק.

15. זכר ונקבה

הוא - בגד לימים גשומים;

היא – מרמה והפרת אמונים.

מי אנחנו? _____ , _____

16. בהזמנה שלפניכם מסתתרים שמות של בעלי חיים. עליכם למצוא כמה שיותר שמות. שימו לב:

- על שמות בעלי החיים להופיע כמילה שלמה עצמאית ולא כחלק ממילה, למשל: לא תתקבל התשובה "ציפור" אם מופיעה המילה "ציפורניים". אפשר להשמיט את אותיות השימוש מש"ה וכל"ב: למשל אם מופיעה המילה "ודג" אפשר להשמיט את ו' החיבור כך שתתקבל המילה "דג".
- בחלק מהמילים אפשרית קריאה אחרת מן הכתוב ובתנאי שאין שינוי באותיות, למשל: בצירוף "דני ינשוף על הנרות" אפשר לקרוא את "ינשוף" כשם העוף "ינשוף".
- יתקבלו גם שמות בעלי חיים המופיעים בנטייה (נקבה, רבים, נסמך).
- יורדו נקודות על כתיבת מילים שאינן שמות של בעלי חיים.

תחרות הכישרונות השנתית
על שם שמעון פרס ד"ל

עיריית חיפה מתכבדת להזמין אתכם לתחרות הכישרונות השנתית בחסות מועדון 'זמירי העיר חיפה'. התחרות תיערך באולם המופעים 'עופרים', שלחופה של העיר חיפה.

מנחי האירוע: כפיר בן דוב וצפיר עיטם
צוות השיפוט: יונה שחף, אריה בונה, לוטם ערוד, יעל לשם

מה בתוכנית?

- דברי פתיחה של יו"ר המועדון לביא בכר ומנהלת מחלקת התרבות רחל דרור
- מופע המחול 'צביה' בליווי להקות בני הנוער ובניצוחו של זאב ליש
- הצגת הכישרונות: אקרובטיקה, נגינה על כוס, שירה, מופע קסמים, ריקוד ועוד
- הכרזה על הזוכים וחלוקת הפרסים

שימו לב:

- בהתאם להנחיות הקורונה חל איסור חמור להגיע ללא מסכה.
- ניתן לרכוש כרטיסים בהזמנה מראש או בקופות האולם.
- הסעות מאורגנות יצאו מהכניסה לנמלה של חיפה ומהאצטדיון העירוני נשר ברחוב איילת השחר. מומלץ להגיע מוקדם ולהימנע מתורים ארוכים.

שמות החיות:

---

17. סדר המילים בעברית גמיש יחסית ללשונות רבות אחרות, אך בהתניות תחביריות שונות נוהג סדר מילים מסוים, המבוסס על תחביר המקרא ולשון חז"ל.

לפניכם שישה משפטים שבהם הנושא והנשוא ניצבים במקומם הראוי על פי אותן התניות. על יסוד המשפטים הנתונים, הגדירו את ההתניות לסדר הנושא והנשוא בהם.

(א) לפני שלושה שבועות נמכרה הדירה.

(ב) הימים מתקצרים בחורף.

(ג) בלילה הוא נדדה שנת המלך.

(ד) על שלושה דברים העולם עומד.

(ה) למקום הראשון הגיעו שלושה מתמודדים.

(ו) בקיץ הימים מתארכים.

תשובה:

---

18. נתונים ההיגדים הבאים:

- הדין ברוב עמל שלף סך כסף לשלם עבור בגידה.
- עוני: הטורף לפרוטה ינוע.
- מי שר? מרשים!
- כי במה זה מביך?
- יש דוח חודשי.

(א) איזו תכונה משותפת להם?

(ב) חברו משפט בן שלוש מילים או יותר המקיים את אותה התכונה.

---

19. רבי אברהם אבן עזרא (הראב"ע) הוא מגדולי מפרשי המקרא ומדקדקי ימי הביניים בתקופת תור הזהב בספרד. הראב"ע נהג לחוד חידות לתלמידיו, רבות מהן מבוססות על גימטרייה. בחידה הבאה מסתתר שם בן ארבע אותיות של דמות מקראית - בכתיב חסר. מי הדמות?

אָמור מה שם אָשֶׁר יֵשׁ בוֹ תְּכוּנָה,
רְבִיעִית היא רְבִיעִית הַשְּׁלִישִׁית,
וְהַשְּׁנִית עֲשִׁירִית הַרְבִּיעִית,
וְהָרֵאשָׁה לְשִׁנִּית היא חֲמִשִּׁית.
[הראשה = האות הראשונה]

תשובה:

א) איזו מבין הרשימות באנגלית ואיזו בעברית? נמקו את תשובתכם.

ב) כתבו ליד כל מילה את הפירוש שלה.

בהצלחה!

דף טיוטה

דף טיוטה